

Բանասաց՝ Ռոզա Առստամյան, Արցախ, ք. Մարտակերտ, վերաբնակեցվել

է ք. Եղվարդում: **Բանահավաք՝** Անահիտ Առստամյան

Սուրբ Հովհաննես Կարապետ¹

Դյուզ ա էս Ստեփանակերտումըմ ծընվալ, բայց իմ մանկությունս անցա կացալ Մարտակերտում ու իմ ամենալավ հիշողություններս էս վայրին նրհետ ա կապված: Մարտակերտում մին դաշյանգ եկեղեցի կա, անունը՝ Սուրբ Հովհաննես Կարապետ: Էս եկեղեցին մեր թաղան էնքան մոտիկ ա իլնլ, վեր շըտեղ օգալս քինաս, մինա պիտի կողքավը անց կենաս: Էս հրաշք եկեղեցին կառուցվալ ա 1883 թ., հետո վերանորոգալըն 2003 թ.: Շատ ա իլնլ քյոյնա, տրա հետի օգալն ռեմոնտ անին:

Մըհետի մին օր մեր նախագան կյամն Մարտակերտ ժողով ա անում: Հարևաններան մինը հրցնումա, ասում ա մին պեն ըրեցիք, վեր խոխեքը շըկոլումը հայերեն խոսին, վեշթա ռուսերեն: Էս նախագան էլ թա.

-Տավարիշ, մեր լիւզոն սըլաթկի լիւզոյա, դըրագացեննի լիւզոն: Մոնք մեր լիւզվավընըք պաբեդիտ ընելու, ըտըրա հետի բիդի լիս էլ պըրապագգանդա անինքյ, վեր մեր ժողովուրթը մեր լիւզոն գաբըվատ չանէ: Կարօչի գավարյու մեր լիւզոն մեր փըլնգն ա, մեր գորդըստն ա, դավայծէ սախրանիտ անինքյ մեր լուզուն:

- Ես արանավ օգում ասիմ, վեր մունք շըտեղ էլ ինինք, չպիտի հըմնչինք մեր բարբառան, հալն պեցուր պիտի խոսինք ու պահինք էն, հինչը օնինք...

ԲԱՌԱՐԱՆ

նրհետ-հետ

---

¹ Բանահավաք՝ Անահիտ Առստամյան, հեռ. 093-55-73-79, բանասաց՝ Ռոզա Առստամյան, Արցախ, ք. Մարտակերտ, վերաբնակեցվել է ք. Եղվարդում

դանշանգ-գեղեցիկ
շրկոլումը-դպրոցում
վեշթա-ոչ թե
քյոյնա-հին
սըլաթկի -քաղցր
դըրագացեննի-թանկագին
ըտըրա հետի-դրա համար
լօխս-բոլորս
զաբըվատ չանէ- չմոռանա
փըլնգն ա-դրոշն է
շըտեղ էլ ինինք-որտեղ էլ լինենք

Հակոբավանք²

Էս եկեղեցին էնա Մարտակերտի շրջանում՝ Քոլատակ շենում: Մեջի ամենից քյոյնա խաչքարը տեղադրված ա եկեղեցու պատի մեջ, որպես շինաքար և կապ օնե 853 թվականին:

Հակոբավանքը Խոխանաբերդի ճյուղի հոգևոր կենտրոններից ա իլլալ: Ռեմոնտ անողնեն էդ քյոյնա քարերը սըտըղան-դըղանըն տեղադրալըն, գերեզմանաքարերը տիրալըն պատեն մեջին, խաչքարերը՝ կրիշին, դյուզ քարերը՝ անկյուններում:

Հակոբավանքը բացի 1212 թվականին վեր կառուցվալա, հետո ռեմոնտըն ըրալ 17-18-րդ դարերում: Սրա հետ կա մի արձանագրություն.

«Ռեմոնտն ըրալ 1691 թվին Գրիգոր եպիսկոպոսի ծեքավ»: Հակոբավանքի կառուցման փուլերը հուրհուր հետայըն 9-րդ դարից մինչև 18-րդ դարի վերջը:

Անտառի մեշինա էս եկեղեցին, կոխկեքը լօխ կանաչ ծառերավն շրջապատված: Շատ դյաշանգ տեղա համ բնությունը, համ էս սուրբ վայրը:

---

² Բանահավաք՝ Անահիտ Առստամյան, հեռ. 093-55-73-79, բանասաց՝ Ռոզա Առստամյան, Արցախ, ք. Մարտակերտ, վերաբնակեցվել է ք. Եղվարդում:

ԲԱՌԱՐԱՆ

սըտըղան-դըղանըն-այստեղից- այնտեղից

կրիշին-տանիք, կտուր

դյուզ-ուղիղ, հարթ

ծեքավ-ձեռք(ով)

հուրհուր հետայըն-իրար հետևից են

Սուրբ Աստվածածին եկեղեցի³

(Չարեքտար)

Չարեքտարի վանքը էնա Մարտակերտի շրջանում: Էս վանքը օրշի չինջալըն, բայց հուրան սուրբ քարերը պահպանվալըն: Էս վանքին մասին շատ խըրեզ պենա կիրած: Շատ քոյնա վախտերը Էս վանքին Չարեքտարըն իլնալ ըսելիս: Չարեքտարը պեյցհուր տեղ ա: Շենումը շըտեղ էլ կաղնիս, տըսնըլանըս Էս հրաշք վայրը:

Մի բնություն օնե, աշխարհը չօնե: Մին օդ ու ճուր օնե, վեր վեշմին տըղեղ եղքան հանգիստ չըս, հիշքան սըտեղ: Հայաթումը կա մի խաչքար, վերը մի օրիշ ձևիյա զարդարած, վերը կոչվում ա Ծարա գավառի քաջ իշխանի Գրիգորի տապանաքարը: Էս եկեղեցին 2 դնշննգ աշտարակ օնե, վերը կըպածա էդ գավիթին հյուսիսա կողմա:

Եկեղեցին թիրախա հանդիսացա Ադրբեջանի կողմից: Մինա է հինջքան էլ օզին քանդին, վնասին, մեր հավատքը ու մեր հիշողությունները կարել չի մեր տեսադաշտան տյոս կյա: Ու միոնք հվատումնըք վեր նորից քիննաննըք ու մեր եկեղեցին նույն ձև կառուցլաննըք:

ԲԱՌԱՐԱՆ

չինջալըն-ջնջել են, վերացրել են

---

³ Բանահավաք՝ Անահիտ Առստամյան, հեռ. 093-55-73-79, բանասաց՝ Ռոզա Առստամյան, Արցախ, ք. Մարտակերտ, վերաբնակեցվել է ք. Եղվարդում:

խըրեգ-քիչ
քյոյնա-հին
պէյցոյր-բարձր

Սուրբ Հովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցի⁴

Գանձասարի կենտրոնում ա գտնվում էս ամենադանշանգ վայրը, էս սուրբ եկեղեցին, վերը կառուցվալ ա 1216-1238 թթ. Հասան Ջալալ իշխանի կողմից: Սա ուրան անա ներկայացնում ա մին մեծ խաչագմբէթ եկեղեցի, ուրան անունը ստացալա Վանք շենին ըռաչէն մի բլուր կա, շըտեղ էլ կա արծաթի և օրիշ մետաղների հանքեր:

Գանձասարի Սուրբ Հովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցու հյուսիսային պատէն Հովաս... Միայնակեցին 1240 թ. արձանագրալա Հասան Ջալալ Մեծի ուխտը:

Գանձասարում մին մարդ կա, հոյր լօխըն ճինաչում, կարելի ասած, էդ մարդը էս վայրէն աստղնա: Էս մարդէն անունը Գրիշայա: Գրիշա դեղօն մին ծի օնէ, սպիտակ գույնի ա, ամեն օր էլ զարդարում էդ ծիին: Վեր տուրիստա կյան, առաջինը էդ ծիին նըհետն նկարվում: Գրիշա դեղօն միշտ գանձասարի եկեղեցուն հայաթումնա ինում, ծեքեն էլ Արցախի դրոշը: Լյվկ երգա ասում, միշտ ու ուրախացնում քինող եկեղին:

Աստօղ խօսօղ,
Գրիշա դեղօն փսակված չի ու միշտ խուսուցնումար ըխչկօրացը: Էս կատակասեր մարդուն լօխն չինաչում, լօխճին լավ ընդունալ ու պեցա թողալ ...

ԲԱՌԱՐԱՆ

ըռաչէն-առաջին
լօխըն-բոլորը
ծի-ձի

---

⁴ Բանահավաք՝ Անահիտ Առստամյան, հեռ. 093-55-73-79, բանասաց՝ Ռոզա Առստամյան, Արցախ, ք. Մարտակերտ, վերաբնակեցվել է ք. Եղվարդում:

նրհետն-հետ

խուսուցնումար- խոսացնում էր

չինաչում-ճանաչում

լօխճին-բոլորին

Վաղահասի Սուրբ Մարիամ Աստվածածաին եկեղեցի⁵

Սուրբ Աստվածածաին եկեղեցին Մարտակերտի շրջանումա՝ Վաղուհաս շենում՝ պեցո՛ւր տեղում: Եկեղեցին ռեմոնտըն ըրա՛լ 2007 թվականին: Փողը հրվաքալա վաղուհասցի ռուսաստանաբնակ Գրիգոր Հայրապետյանը: Եկեղեցին օծվալ ա 2012 թվականին՝ գյուղի ազատագրման 19-ամյակի կապակցությամբ Արցախի թեմի առաջնորդ Պարգև արք . Մարտիրոսյանի ձեռամբ:

Եկեղեցին կառուցվալ ա արցախյան սպիտակ կրրաքարալ, կամարենն՝ երկաթից: Եկեղեցին շատ նման ա Ս. Հակոբ եկեղեցուն, թեև առկայըն մին քանի տարբերություններ, օրինակ՝ տարբեր ա պատուհաններին չափսը, ձևը:

Էս եկեղեցուն մասին պատմումըն վեր շատերը մտնումըն ու միանգամից բուժվումըն, հւրանց խոսքը ուժ օնե էս եկեղեցու շնորհիվ:

Մին ընտանիքի 10 տարի խօխա չի լա՛լ ու Ստեփանակերտա եկալըն հսալ էս եկեղեցի ու կատարվալ ա հւրան օգածը: Մըհենգ 3 խօխա օնե ու շատ երջանիկա ուրան խօխօրցալը:

ԲԱՌԱՐԱՆ

պեցո՛ւր-բարձր

հւրանց-իրենց

օնե-ունի

---

⁵ Բանահավաք՝ Անահիտ Առստամյան, հեռ. 093-55-73-79, բանասաց՝ Ռոզա Առստամյան, Արցախ, ք. Մարտակերտ, վերաբնակեցվել է ք. Եղվարդում:

Մըհենգ-հիմա

խօխօրցավը-երեխաներով